

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА

УПРАВА ЗА ИГРЕ НА СРЕЋУ

Број: 424-01-159/2022-01

Београд, 31. март 2022.год.

На основу члана 6. став 1. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, број 113/17, 91/19,153/20 – у даљем тексту: Закон), члана 114., а у вези члана чл. 104. став 1. тачка 4а) и 110. став 3. Закона, директор Управе за игре на срећу доноси

**СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА
ТЕРОРИЗМА ЗА ОБВЕЗНИКЕ КОЈИ ПРИРЕЂУЈУ ПОСЕБНЕ ИГРЕ НА СРЕЋУ У
ИГРАЧНИЦАМА И ИГРЕ НА СРЕЋУ ПРЕКО СРЕДСТАВА ЕЛЕКТРОНСКЕ
КОМУНИКАЦИЈЕ**

Управа за игре на срећу, сходно чл. 104. став 1. тачка 4а) и 110. став 3. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Закон), као орган надлежан за инспекцијски надзор у области игара на срећу, врши надзор над применом овог закона од стране обвезника из члана 4. став 1. тачка 8) Закона, односно код приређивача посебних игара на срећу у играчницама и приређивача игара на срећу преко средстава електронске комуникације, који своју делатност обављају на основу посебног закона.

Управа за игре на срећу може, сходно члану 114. Закона, самостално или у сарадњи са другим органима да донесе препоруке, односно смернице за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

У циљу даљег унапређења система борбе против прања новца и финансирања тероризма, усвојене су измене и допуне Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Сл. гласник РС“ бр. 91/19), које су ступиле на снагу 1. јануара 2020.године, као и измене и допуне Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Сл. гласник РС“ бр. 153/20), које су у примени од 29. јуна 2021.године, осим за чланове 18. став 8., 19. став 7. и 21. став 7. Закона, који су у примени од 29. децембра 2021. године.

Такође, у септембру 2021.године усвојена је Национална процена ризика, а резултати наведене процене ризика пружају неопходне информације обвезницима и служе им као полазна, али и обавезна основа у проценама које сами спроводе.

Циљ смерница јесте да дефинише основе и/или претпоставке на основу којих би обвезници требало да спроводе процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на своје пословање, као и начин спровођења процене/анализе ризика на појединачном случају, а ради јединствене примене одредаба Закона и успостављања делотворног система спречавања прања новца и финансирања тероризма код обвезника.

Смернице за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма доносе се ради адекватне процене подложности ризику од прања новца и финансирања тероризма, израде анализе ризика и редовног ажурирања исте, развијања процедура препознавања и управљања ризиком, како би се на јединствен начин примењивале одредбе Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Систем мора да обезбеди да се ризици свеобухватно идентификују, анализирају, процењују, надзиру, ублажавају и да се њима управља на најбољи начин. Обвезници могу

да примењују те мере у различитим обимима, зависно од врсте и нивоа ризика и сагласно различитим факторима ризика.

ПРАЊЕ НОВЦА – ДЕФИНИЦИЈА И ФАЗЕ

Прање новца је процес прикривања незаконитог порекла новца или имовине стечене криминалом.

Прањем новца, у смислу Закона, сматра се:

- конверзија или пренос имовине стечене извршењем кривичног дела;
- прикривање или нетачно приказивање праве природе, порекла, места налажења, кретања, располагања, власништва или права у вези са имовином која је стечена извршењем кривичног дела;
- стицање, држање или коришћење имовине стечене извршењем кривичног дела.

Прањем новца, у смислу Закона, сматрају се и наведене активности извршене изван територије Републике Србије.

Прање новца обухвата бројне активности које се предузимају ради прикривања порекла имовинске користи стечене извршењем кривичног дела. Процес прања новца може подразумевати читав низ трансакција, у којима имовина стечена извршењем кривичног дела представља улазну вредност, док су „леgitимна“ добра и услуге излазна вредност таквих трансакција.

Прање новца је процес који се може поделити у три основне фазе, с тим што треба имати у виду да се у пракси оне понекад преклапају или неке од њих изостају.

- 1) Прва фаза је прекидање директне везе између новца и незаконите активности којом је стечен и назива се **фазом «улагања»**. У фази улагања, незаконито стечен новац се уводи у легалне финансијске токове. Много је начина на који се то може остварити. Један од начина је да се готовина прибављена криминалним пословима уплаћује на банковне рачуне, најчешће под изговором неке регуларне делатности где се плаћање углавном врши у готовом новцу, као што су на пример ресторани, комисиони, бутици, казина и итд.
- 2) Друга фаза је **фаза «раслојавања» или фаза «прикривања»**. Након што је новац ушао у легални финансијски систем, пребацује се са рачуна на који је положен на друге рачуне привредних друштава са циљем да се прикаже нека фиктивна пословна активност или да се обави неки легалан посао. Главни циљ тих трансакција је прикривање везе између новца и криминалне активности од које потиче.
- 3) Трећа фаза, **фаза «интеграције»** је последња фаза у овом процесу и након које се «прљав» новац јавља као новац који потиче од законом дозвољене делатности. Чест метод интеграције «прљавог» новца у легалне финансијске токове је куповина некретнина или куповина контролних пакета акција акционарских друштава, што представља пример концентрације „прљавог“ капитала великих размера, а то и јесте циљ „перача“ новца. Интеграција се концентрише на тржишне вредности, тј. на оно што се може куповати и продавати. Једном, када новац дође у ову фазу, врло је тешко открити његово незаконито порекло.

ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗМА – ДЕФИНИЦИЈА И ФАЗЕ

Финансирањем тероризма, у смислу Закона, сматра се обезбеђивање или прикупљање имовине или покушај њеног обезбеђивања или прикупљања, у намери да се користи или са знањем може бити коришћена, у целости или делимично:

- За извршење терористичког акта;
- од стране терориста;
- од стране терористичких организација.

Под финансирањем тероризма сматра се и подстрекавање и помагање у обезбеђивању и прикупљању имовине, без обзира да ли је терористички акт извршен и да ли је имовина коришћена за извршење терористичког акта, при чему основни циљ не мора нужно бити прикривање извора финансијских средстава, већ да се прикрије природа активности за чије су финансирање та средства намењена.

Финансирање тероризма се састоји од неколико фаза, и то:

- 1) прикупљање новчаних средстава из законитог пословања или из криминалних активности;
- 2) држање новчаних средстава која су прикупљена;
- 3) пренос новчаних средстава терористима;
- 4) коришћење новчаних средстава.

Прва фаза обухвата прикупљање средстава од лица која послују законито, али су повезана са терористичким организацијама или терористима, или од лица која су повезана са криминалним активностима (нпр. трговина наркотицима, изнуде, проневере и сл.). Значајан извор новчаних средстава чине и донације појединаца који подржавају циљеве терористичке организације или фондова који прикупљају новац и усмеравају га ка терористичким организацијама.

У другој фази средства се чувају, односно држе директно на рачунима лица или на рачунима посредника повезаних са терористичким организацијама.

Трећа фаза обухвата пренос новчаних средстава јединицама терористичких организација, односно појединаца, да би се новац искористио за терористичко деловање. Најчешће се као механизам за пренос новца користе системи за пренос новца и банкарски систем, иако су у великом броју случајева присутни неформални начини преноса.

Коришћење новчаних средстава постаје очигледно када се искористи за терористичко деловање - куповину оружја, експлозива, опреме, финансирање кампова за обуку, пропаганду, пружање уточишта и др.

Прање новца и финансирање тероризма су глобална питања која се могу негативно одразити на економску, политичку, безбедносну и социјалну структуру државе. Последице прања новца и финансирања тероризма подривају стабилност, транспарентност и ефикасност финансијског система државе, изазивају економске поремећаје и нестабилност, наносе штету угледу земље и угрожавају националну безбедност.

ПОЈАМ РИЗИКА И ПРОЦЕНА РИЗИКА

Ризик је функција три фактора: претње, рањивости и последице.

Претња је дефинисана као лице или група лица, објеката, активности који имају потенцијал да нанесу штету, на пример држави, друштву, економији и др. У контексту прања новца то подразумева лица која се баве криминалном делатношћу, терористичке групе и њихове помагаче, средства и имовину којима они располажу, окружење у коме се чине претходна (предикатна) кривична дела и у коме се остварују приходи од криминала, њихова величина и обим.

Рањивост обухвата све оно што би се могло искористити у случају претње или које би могле подржати и олакшати деловање претње. У случају обвезника то је све оно што их

чини нарочито изложеним прању новца, односно финансирању тероризма (недовољно познавање прописа који регулишу ову област, неадекватна примена законских прописа, неадекватна обука, сложена или неадекватна организациона структура обвезника, нејасно дефинисане обавезе у процесу и слично).

Процена ризика представља доношење суда о претњама, рањивостима и последицама и представља први корак ка њиховом ублажавању.

Процена ризика:

- **национална процена ризика**
- **на нивоу обвезника**
- **на нивоу пословног односа (странке)**

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

У Републици Србији, Национална процена ризика усвојена је у септембру 2021. године, а кроз следеће тематски подељене целине:

- 1) **Процена ризика од прања новца**, која је извршена по методологији Светске банке;
- 2) **Процена ризика од финансирања тероризма** (по методологији Светске банке);
- 3) **Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине** (извршена по методологији Савета Европе) и
- 4) **Процена ризика од финансирања оружја за масовно уништење** (извршена по методологији RUSI Института за одбрамбене и безбедносне студије, уз коришћење Водича за спровођење националне процене ризика од финансирања пролиферације).

Процена ризика од прања новца је резултат процене претњи од прања новца и националне рањивости од прања новца, а анализа која је извршена за Републику Србију показала је да је свеобухватни ризик од прања новца „средњи“.

Документ „**Национална процена ризика**“ објављен је на интернет страници Управе за спречавање прања новца - <http://www.apml.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/NRA2021.pdf>

1) Процена ризика од прања новца

Национална процена ризика од прања новца је резултат процене претњи и националне рањивости од прања новца.

На основу анализе предикатних кривичних дела, прегледа претњи по секторима и прекограничних претњи свеукупна процена претњи од прања новца је „средња“ са тенденцијом „без промене“.

Сектори који су изложени високом степену претње од прања новца су сектор некретнина, сектор приређивача игара на срећу преко средстава електронске комуникације (online) и банкарски сектор.

Процењено је да је сектор игара на срећу преко средстава електронске комуникације изложен високом степену претње од прања новца, а узимајући у обзир податке о покренутим кривичним поступцима због кривичног дела прање новца, односно кривичним поступцима по наведеном основу који укључују запослене у овом сектору, мали број пријављених сумњивих трансакција, обим средстава која се уплаћују, односно чињеницу да се у оквиру овог сектора врши обрт великих количина новца и др.

Сектори који су изложени средње високом степену претње су мењачи, казина и рачуновође.

Сектор приређивача посебних игара на срећу у играчницама (казина) изложен је средње високом степену претњи од прања новца, а имајући пре свега у виду да исти представља активан „кеш-сектор“, са обртом великих количина готовог новца, мали број

пријављених сумњивих трансакција, као и просечан износ по пријављеној сумњивој трансакцији.

Сектори адвоката, осигурања, трговине аутомобилима, посредовања у промету непокретности, платне институције и институције електронског новца, поштански оператери и пружаоци услуга повезаних са виртуелним валутама, представљају секторе који су изложени средњем степену претње од прања новца. Средње низак степен изложености претњи од прања новца имају сектори тржишта капитала, факторинга и јавних бележника. Најнижи степен изложености претњи од прања новца имају сектори даваоца финансијског лизинга и друштава за управљање добровољним пензијским фондovima и добровољни пензијски фондови.

Национална рањивост од прања новца је процењена као „средња“ на основу анализе способности државе да се одбрани од прања новца и анализе секторске рањивости.

Секторска рањивост – на националну рањивост, поред способности државе да се одбрани од претњи од прања новца, утиче и рањивост појединих сектора који могу бити злоупотребљени за прање новца, и у том смислу су приликом процене анализирани финансијски и нефинансијски део система.

У финансијском делу система најрањивије су банке, платне институције, јавни поштански оператор и институције електронског новца (средња рањивост), а следе их мењачнице, факторинг друштва и сектор тржишта капитала (средње-ниска), а потом друштва за животно осигурање, даваоци финансијског лизинга и добровољни пензијски фондови (ниска).

Као најрањивији сектори у нефинансијском делу система идентификовани су сектор некретнина, приређивача игара на срећу преко средстава електронске комуникације (online), приређивача посебних игара на срећу у играчницама (казина), рачуновође и поштански оператери, који су процењени као средње рањиви, а следе адвокати, јавни бележници и друштва за ревизију, чија је рањивост процењена као средње-ниска.

Посебне игре на срећу у играчницама

Играчнице припадају сектору који је процењен као *средње рањив* и који има *средње високу изложеност претњи* од прања новца. У овом сектору постоји читав низ елемената који повећавају његову рањивост, а најзначајнији је употреба готовине, која је доминантна, као и чињеница да су странке искључиво физичка лица, што са собом може носити специфичне ризике у односу на јурисдикцију из које долазе, као и на изложеност високо ризичним клијентима (нпр. политички изложена лица).

Игре на срећу преко средстава електронске комуникације

Приређивање игара на срећу преко средстава електронске комуникације, као један од сектора у нефинансијском делу система, процењен је као сектор који је *средње рањив* и који има *високу изложеност претњи* од прања новца. Код ове врсте приређивања изложеност ризику је повећана услед великог броја трансакционих токова и недостатка интеракције лицем у лице. Такође, елементи који повећавају рањивост сектора су и омогућено плаћање готовином (обвезник може да функционише као део мешовитог приређивања које укључују аутомате и кладионице тзв. „земаљско клађење“), што омогућава да се готовином допуњују евиденциони рачуни и др.

2) **Процена ризика од финансирања тероризма** на националном нивоу за период 2018-2020 базирана је на процени претње од тероризма, претњи од финансирања тероризма на националном нивоу, секторског ризика од финансирања тероризма и рањивости земље од финансирања тероризма.

Укупна оцена ризика од финансирања тероризма у Републици Србији је *средње ниска*, а узимајући у обзир да је: претња од финансирања тероризма коју представљају терористи и терористичке организације оцењена као ниска; претња од финансирања тероризма на

националном нивоу као средња ка ниској; секторски ризик од финансирања тероризма као средњи; рањивост земље од финансирања тероризма као ниска.

Са аспекта злоупотребе од финансирања тероризма, секторска процена ризика је показала да је финансијски сектор подложнији за злоупотребу од нефинансијског, односно да су производи следећих сектора најподложнији са аспекта злоупотребе финансирања тероризма: издаваоци електронског новца, платне институције, јавни поштански оператор, овлашћени мењачи, пружаоци услуга повезаних са дигиталном имовином, посредници за промет и издавање непокретности и банке.

3) *Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине*

Оцењено је да постоји средњи ризик од прања новца и финансирања тероризма у вези са трансакцијама са виртуелним валутама, а низак ризик када је реч о инвестиционим и корисничким токенима. У делу који се односи на пружаоце услуга које су повезане са дигиталном имовином, оцењено је да постоји средњи ризик.

4) *Процена ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење (ОМУ)*

Ризик од финансирања ширења ОМУ је оцењен као низак ка средњем.

Високим степеном претње од финансирања ОМУ може се сматрати коришћење прикривених лица и компанија које пружају подршку ширењу ОМУ и параван ентитета који послују у име лица која се налазе под санкционим режимом Уједињених нација и међународних организација чији је члан Република Србија.

Законом о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење („Сл. гласник РС“ бр. 23/15, 113/17 и 41/18) прописане су, у циљу спречавања тероризма и ширења ОМУ, радње и мере за ограничавање располагања имовином означених лица, надлежност државних органа за примену тих мера, као и права и обавезе физичких и правних лица у примени одредаба овог закона.

Финансирање ширења оружја за масовно уништење, у смислу наведеног Закона, односи се на све радње обезбеђивања финансијских средстава или радње пружања финансијских услуга које су усмерене, у целости или делимично, на развој, производњу, стицање, поседовање, складиштење, испоруку, пружање брокерских услуга, претовар, транспорт и трансфер оружја за масовно уништење, као и средстава за његово преношење.

ПРИСТУП ЗАСНОВАН НА ПРОЦЕНИ РИЗИКА

Ризик од прања новца и финансирања тероризма је ризик од настанка негативних ефеката на финансијски резултат, капитал или репутацију обвезника, услед коришћења обвезника (непосредног или посредног коришћења пословног односа, трансакције или услуге) у сврху прања новца и/или финансирања тероризма.

Прање новца и финансирање тероризма је проблем са којим обвезници морају да се суоче, како га не би ненамерно или на неки други начин омогућавали, охрабривали или подстицали.

Неопходно је да обвезници усвоје приступ заснован на процени ризика ради откривања, процењивања и разумевања ризика од прања новца и финансирања тероризма, како би усмерили своје ресурсе тамо где су ризици највећи и на тај начин спровели одговарајуће мере за њихово ублажавање.

Анализа ризика од прања новца и финансирања тероризма полази од претпоставке да различити производи и услуге које обвезници нуде у оквиру свог пословања, или различите трансакције које обављају, нису подједнако рањиви за злоупотребу од прања новца и финансирања тероризма. Анализа се врши како би се омогућило да се примене мере контроле које су сразмерне препознатом ризику. То омогућава обвезнику да се усредсреди на оне клијенте, земље, производе, услуге, трансакције, који представљају потенцијално највећи ризик.

Приступ заснован на процени ризика захтева и документовање процене ризика, као и постојање одговарајућих интерних аката како би се утврдиле полазне тачке и примена адекватних мера и процедура.

Кључни елементи приступа заснованог на процени ризика су:

а) **Идентификација/препознавање** ризика пословања који су подложни прању новца и финансирању тероризма, односно откривање ризика са којима се суочава обвезник, имајући у виду странке, врсте услуга које пружа, а узимајући у обзир јавно доступне информације о ризицима и типологијама прања новца и финансирања тероризма. Корисно би било да обвезник сачини листу потенцијалних фактора које ће користити за препознавање претњи и рањивости од прања новца, односно финансирања тероризма код обвезника. То се, пре свега, односи на оне факторе који су као ризични препознати на нивоу државе, оне који су карактеристични за одређеног обвезника, типологије, трендове, моделе понашања или одређене околности и др.

Имајући у виду да не постоји универзалан модел за процену ризика, већ различите смернице, идеје, предлози и примери из домаће и међународне праксе, на самом обвезнику је да процени која методологија највише одговара његовом раду.

б) Након фазе идентификације и описа ризика, следи **фаза анализе**, која је кључна за процену ризика и којом се утврђује колика је вероватноћа да ће доћи до прања новца и финансирања тероризма и какав би у том случају био њихов утицај.

Након идентификације и сагледавања свих релевантних фактора, обвезник доноси закључак о нивоима ризика. Обвезници могу користити матрицу ризика као метод за процену ризика да би идентификовали странке које се налазе у зони ниског ризика, оне које су у зони нешто вишег ризика, али је тај ризик још увек прихватљив, као и оне које носе висок или неприхватљив ризик од прања новца и финансирања тероризма.

На основу података из анализе, исти се уносе у матрицу ризика, те се као финални резултат утврђује степен ризика од прања новца коме је изложен обвезник.

в) **Управљање ризицима** подразумева сврсисходну употребу резултата до којих се дошло у анализи ризика. Обвезник на темељу анализе примењује стратегије управљања ризиком и спроводи одговарајућу пословну политику, односно примерене процедуре уз адекватне системе и механизме контроле за њихово ублажавање, односно превазилажење. На основу добијених резултата, дефинишу се приоритети деловања.

ИДЕНТИФИКАЦИЈА РИЗИКА

➤ Препознавање категорија, односно врста ризика – ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуга, је први корак у анализи ризика, како обвезника, тако и странке.

У зависности од специфичности пословања конкретног обвезника у обзир се могу узети и друге категорије у којима може доћи до прања новца и финансирања тероризма.

Анализа ризика, сходно чл. 6. Закона, мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника и мора да узме у обзир основне врсте ризика, и то:

1) Географски ризик

Под географским ризиком се подразумева процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од државе порекла странке, односно лица које обавља трансакцију, подручја односно територије где је лоциран обвезник, као и државе порекла власничке и управљачке структуре приређивача игара на срећу.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;

- државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, Савет Европе и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, УН и др.) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе са високим степеном корупције и криминала;
- државе за које су веродостојни извори показали да не достављају информације о стварном власништву надлежним органима, што се може утврдити из извештаја о узајмној процени ФАТФ или извештаја организација које такође разматрају различите нивое сарадње, као што су извештаји Глобалног форума ОЕЦД о поштовању међународних стандарда пореске транспарентности.

Листа држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма се објављује на интернет страници Управе за спречавање прања новца и заснована је на:

- саопштењима ФАТФ (*Financial Action Task Force*) о државама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем;
- на саопштењима ФАТФ о државама/јурисдикцијама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, које су у циљу отклањања препознатих недостатака исказале и опредељеност на највишем политичком нивоу за отклањање недостатака, које су у ову сврху направиле акциони план у сарадњи са ФАТФ и које су у обавези да извештавају о напретку који постижу у отклањању недостатака;
- на извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал).

Државе које примењују стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда Европске уније или виши су:

- државе чланице ЕУ
- треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) са делотворним системима за спречавање прања новца и финансирања тероризма, процењеним у извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал);
- треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које су веродостојни извори (на пример *Transparency International*) означили као државе које имају низак ниво корупције или друге криминалне активности;
- треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које, на основу веродостојних извора, попут извештаја о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал) и објављених извештаја о напретку те државе у испуњавању препорука из извештаја о процени, имају обавезе прописане законом да се боре против прања новца и финансирања тероризма у складу са ФАТФ препорукама и делотворно имплементирају те обавезе.

2) Ризик странке

Обвезник треба да опише све типове или категорије странака са којима послује и процени колико је вероватно да ће ти типови или категорије странака злоупотребити тог обвезника за прање новца или финансирање тероризма и то:

- категорија странке:
 - редовна странка;
 - ВИП странка;
 - случајна странка и др.
- тип странке:
 - странка којој није прва посета, која врши мале до средње трансакције;
 - странка којој није прва посета, која врши средње до велике трансакције;
 - странка којој је прва посета, која је држављанин Републике Србије;
 - странка којој је прва посета, која није држављанин Републике Србије и др.

Ризик странке подразумева процену да ли је странка повезана са вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма и на основу сопствених критеријума обвезник утврђује да ли нека странка представља већи ризик на основу извршене категоризације.

Већи ризик представљају:

1) редовне странке чије се уобичајено понашање мења:

- странка која долази, има стални или привремени боравак у земљи и/или региону који се налазе на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем (ова листа се налази на званичном сајту ФАТФ и требало би је редовно пратити);
- редовна странка која почиње да троши веће суме новца;
- редовна странка која почиње да троши осетно мање суме новца, али чешће учествује у играма на срећу и др.

2) странке које представљају политички изложена лица, односно домаће и стране функционере;

3) странке из међународних корпорација;

4) случајне странке и др.

Наведена анализа ризика је општа анализа за различите типове односно категорије странака и представља полазну основу за категоризацију ризика појединачне странке. На основу околности карактеристичних за појединачне странке, као што су њено порекло и предисторија, односно оно што се може закључити на основу информација које пружи, прилагођава се и категоризација дате странке, а посебно имајући у виду и следеће:

Ризик странке – играчнице

Обвезник самостално утврђује приступ заснован на процени ризика странке, на основу опште прихваћених принципа и сопственог искуства. Ризик странке подразумева процену да ли је странка са којом обвезник сарађује, повезана са вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

На већи ризик странке у играчници могу указати и следеће активности:

- странка за потребе идентификације даје на увид документа за која постоје основи сумње да су фалсификована, измењена или нетачна;
- странка предаје на увид само копију докумената за личну идентификацију;
- странка протествује да на захтев овлашћеног лица у играчници пружи на увид документ за личну идентификацију или постоје основи сумње да иста даје лажне податке;
- документа која странка предаје за потребе идентификације издата су у иностранству и постоје разлози због којих провера њихове аутентичности није могућа;
- странка има стални или привремени боравак у земљи и/или региону који се налазе на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу

против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем (ова листа се налази на званичном сајту ФАТФ и требало би је редовно пратити);

- странка је држављанин земље која не поштује стандарде за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- странка је политички изложено лице, односно домаћи и/или страни функционер;
- странка се појављује у друштву сумњивих особа или је познато да је била кажњавана за нека кривична дела и др.

Ризик странке – игре на срећу преко средстава електронске комуникације

Код игара на срећу преко средстава електронске комуникације, следеће активности странке могу указивати на већи ризик:

- странка приступа са IP адресе (Internet Protocol address) из земље и/или региона који се налазе на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем (ова листа се налази на званичном сајту ФАТФ и требало би је редовно пратити);
- странка је држављанин земље која не поштује стандарде за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- обвезник има сазнања да странка покушава да прикрије IP адресу;
- обвезник има сазнања да је странка била кажњавана за нека кривична дела;
- странка је политички изложено лице, односно домаћи и/или страни функционер;
- странка поседује картице које су издате на оф-шор дестинацијама или у земљама које се налазе на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем (ова листа се налази на званичном сајту ФАТФ и требало би је редовно пратити);
- странка захтева да се остварени добитак трансферише на неки други рачун или на рачун трећег лица;
- странка у случају великог добитка избегава да потврди идентитет;
- странка се интересује за одређене пакете игара и сугерише, односно даје предлоге појединих пакета;
- странка подноси и/или је подносила захтев за регистрацију више корисничких налога са истим подацима;
- странка има више банковних рачуна и наизменично их користи приликом учествовању у играма на срећу;
- детаљи банковних рачуна/платних картица не одговарају регистрованим подацима о странци (идентитет превара/украдени идентитет) и сл.

3) Ризик трансакције, производа и услуге

Трансакција јесте пријем, давање, замена, чување, располагање или друго поступање са имовином код обвезника, укључујући и платну трансакцију у смислу закона којим се уређује пружање платних услуга.

Имовина јесу ствари, новац, права, хартије од вредности и друге исправе у било ком облику, којима се може утврдити право својине и друга права.

Новац јесте готов новац (домаћи и страни), средства на рачунима (динарска и девизна) и електронски новац.

Готовинска трансакција је физички пријем или давање готовог новца.

Готовинска трансакција код обвезника/*привређивача посебних игара на срећу у играчницама*, подразумева куповину жетона или кредит за неку конкретну игру на столу, односно аутомату, при чему се по природи посла на сваком столу или аутомату активира различита игра, односно врши се нека од основних трансакција:

- замена новца за жетоне са дефинисаном вредношћу;
- замена жетона са дефинисаном вредношћу за новац;
- замена новца за кредит на аутомату;
- замена кредита на аутомату за новац и др.

Остале трансакције у играчници могу бити: пријем, давање, замена, чување, располагање или друго поступање са имовином код обвезника.

Већи ризик од прања новца и финансирања тероризма у *играчницама* представљају и следеће трансакције:

- више странака купују чипове за готов новац (трансакција је на нешто нижи износ од износа који се пријављује по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма), а затим се коцкају са минималним износима;
- странка тражи од лица запосленог у играчници да надзире њену игру и да је опомене када се њен добитак приближи износу трансакције, за који се по Закону извештава Управа за спречавање прања новца;
- странка, која је велики добитник, тражи подршку и услугу друге странке у играчници, да би на тај начин наплатила неке жетоне и тако избегла пријављивање трансакција по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма;
- странка се коцка на минималне износе и након тога убрзо одлази на шалтер да уновчи чипове;
- странка покушава да на неки начин утиче на запосленог радника у играчници и тако избегне пријављивање трансакције по Закону, тражећи да се повраћај готовог новца за жетоне или евиденција о њеним готовинским трансакцијама води на име другог лица;
- два играча учестало и истовремено улозима на исте износе покривају обе стране исте игре (нпр. улажу и на црно и на црвено или пар и непар у рулету);
- странка купује жетоне за готовину, улаже у игру са малим шансама за губитак новца (нпр. улаже истовремено на црвено и црно на рулету), или се ангажује минимално у коцкању или се пак уопште не коцка, а касније одлази на благајну да уновчи жетоне за готов новац захтевајући апоене који су већи од апоена са којима је извршила куповину жетона;
- странка захтева потврду о добитку која се не мора издавати у играчницама;
- случајна странка улаже велике износе новца у играма на срећу и др.

Обвезник/*приређивач игара на срећу преко средстава електронске комуникације* мора да има дефинисане процедуре за праћење и евидентирање укупног новца уплаћеног или положеног на евиденционим рачунима за играње преко средстава електронске комуникације, од стране сваке странке.

Већи ризик од прања новца и финансирања тероризма код *приређивача игара на срећу преко средстава електронске комуникације*, представљају следеће трансакције:

- омогућено плаћање готовином: већина плаћања код приређивача преко средстава електронске комуникације врши се директно са рачуна из финансијских институција. Међутим, обвезник може да функционише као део мешовитог приређивања које укључује и кладионице тј, тзв. „земаљско клађење“. Тако може бити омогућено странкама да готовином допуњују евиденционе рачуне на уплатно-исплатном месту, а онда исте користе за „online“ игре;
- странка има вишеструке рачуне или online новчанике на којима појединачно не прелази износе уплате и/или исплате, о пријављивању по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма;
- трансфери између странака: обвезници могу дозволити или бити свесни да странке преносе новац између себе без коришћења свог евиденционог рачуна код истих;
- употреба трећих лица: особе које се баве криминалом могу користити „треће стране“, или анонимне, или идентификоване агенте за коцкање одређених износа у њихово име како би

се избегла провера идентитета странке. „Трећа лица“ се могу користити за коцкање у име других са минималним износом;

- коришћење евиденционих рачуна код обвезника: без задовољавајућих интерних контрола, странке могу користити ове рачуне за депоновање и повлачење без коцкања и уз минималне улоге;

- вишекориснички рачун – online новчаник: приређивач може поседовати и контролисати више web страница. Појединачне web странице такође нуде низ различитих врста коцкања. Странке могу да одвоје различите врсте игара на срећу преко средстава електронске комуникације, које се одвијају код истог приређивача или путем истог web сајта из легитимних разлога, нпр. да прате њихове перформансе у различитим областима. Међутим, корисници могу отворити вишеструке рачуне или „online новчанике“ из непоштених и непримерених разлога, укључујући покушај смањења нивоа потрошње, или да се избегне ниво прага провере;

- промене на рачунима финансијских институција: странке могу имати у више финансијских институција рачуне и можда желети да промене неки од тих рачуна који користе за online клађење. То може бити из легитимних разлога, или можда може постојати намера да унесе забуну ревизорском трагу, или да уведе трансакције треће стране без скретања пажње;

- превара идентитета: детаљи о рачунима финансијских институција могу се украсти и користити на web страницама. Украдени идентитети се такође могу успешно користити за отварање рачуна код финансијских институција и такви рачуни се могу користити на web страницама, преко којих се може отворити више налога за учествовање у играма на срећу преко средстава електронске комуникације, користећи украдене идентитете;

- припејд картице: коришћење готовине за финансирање припејд картице представља сличне ризике као код готовине.

На већи ризик могу указати и следеће трансакције странке код *приређивача игара на срећу преко средстава електронске комуникације*:

- странка депонује готовину за допуну на свом евиденционом рачуну, ради учествовања у играма на срећу преко средстава електронске комуникације;
- странка уплаћује релативно висок износ новца на свој евиденциони рачун и након одређеног периода га повлачи, без икаквих активности или након врло малог учествовања у играма на срећу;
- странка редовно улаже велике новчане износе у играма на срећу, са најнижим прихватљивим нивоом губитка;
- странка улаже мало, али често, а њена укупна годишња потрошња је велика и знатно превазилази његове годишње приходе;
- више странака учестало ефикасно играју „једни против других“, улажући велике суме на лоше руке, очекујући да ће изгубити од других играча (тзв. chip damping);
- различите странке се повезују са истим банковним рачунима који користе, а са ког се полажу средства или на који се исплаћују добици у играма на срећу (овлашћења по текућим рачунима) и др.

ШТА ЈЕ СУМЊИВА ТРАНСАКЦИЈА?

Трансакција може бити оцењена као сумњива ако обвезник и/или надлежно тело процене да, у вези са њом или са особом која исту обавља, постоје разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма, односно да трансакција укључује средства произашла из незаконитих активности.

Као сумњиве, могу се третирати и све трансакције које су по својој природи, обиму, сложености, вредности или повезаности, неуобичајене, односно немају јасно видљив економски или правни основ, или су у несразмери са уобичајеним, односно очекиваним

пословањем странке, као и друге околности, које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Оцена сумњивости одређене странке, трансакције или пословног односа, заснива се на критеријумима сумњивости, одређеним у списку показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Листа индикатора је полазиште запосленима код обвезника и овлашћеним лицима при препознавању сумњивих околности, повезаних са одређеном странком, трансакцијом коју странка изводи или пословним односом који закључује, и у том смислу запослени код обвезника морају бити упознати са индикаторима како би их у свом раду користили. Међутим, трансакција може бити сумњива, а да не испуњава ни један од индикатора. У том смислу, потребно је сагледати шири оквир, у складу са принципом да обвезник најбоље познаје свог клијента и проценити да ли одређена трансакција ипак може бити сумњива, а да не испуњава ни један од индикатора.

У процењивању сумњиве трансакције, овлашћено лице и његов заменик су дужни да пруже сву стручну помоћ запосленима.

Обвезници/приређивачи посебних игара на срећу у играчницама, односно игара на срећу преко средстава електронске комуникације, нарочито би требало да прате и препознају сумњиве трансакције које се спроводе на начин којим се избегавају стандардни и уобичајени методи контроле које обухватају више учесника, више међусобно повезаних трансакција које се обављају у краћем периоду или у више интервала узастопно, у износу који је мало испод законом прописаног максимума, како би избегли евидентирање и извештавање.

Листа индикатора за препознавање сумњивих трансакција је полазиште запосленима/овлашћеним лицима при препознавању сумњивих околности повезаних са одређеном странком и/или трансакцијом коју странка изводи, како би их у свом раду користили. У поступку утврђивања постојања елемената за квалификацију одређене трансакције или лица сумњивим, треба пре свега имати на уму индикаторе за препознавање основа сумње. Међутим, трансакција може бити сумњива, а да не испуњава ни један од индикатора. У том смислу, потребно је сагледати шири оквир, у складу са принципом да обвезник најбоље познаје свог клијента и проценити да ли одређена трансакција ипак може бити сумњива, а да не испуњава ни један од индикатора.

Основни задатак обвезника је да обезбеде располагање свим потребним подацима у вези са познавањем и праћењем својих странака, да процене да ли се одређени модели понашања могу довести у везу са кривичним делом и у којој мери, те да су складу са Законом предузму све потребне мере и пријаве сумњиве активности.

АНАЛИЗА РИЗИКА

➤ У циљу спречавања изложености негативним последицама прања новца и финансирања тероризма, обвезник је, сходно чл. 6. Закона, дужан да изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма у складу са Законом, подзаконским актима, смерницама које доноси орган надлежан за вршење надзора над применом Закона и проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма израђеном на националном нивоу (у даљем тексту: анализа ризика).

Сходно наведеном, приликом израде анализе ризика на нивоу обвезника, односно у односу на своје целокупно пословање, као и анализе на нивоу странке, односно пословног односа, обвезник је дужан да узме у обзир и степен претње и секторску рањивост оног сектора коме исти припада према резултатима националне процене ризика.

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника и мора да узме у обзир основне врсте ризика, и то: географски ризик, ризик странке, ризик услуге и ризик трансакције, као и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности свог пословања.

Анализа ризика садржи:

- анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника
- анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, услуге коју пружа у оквиру своје делатности, као и трансакције

У процесу израде анализе ризика у односу на своје целокупно пословање обвезник процењује вероватноћу да се његово пословање искористи у ту сврху. Анализа ризика у односу на целокупно пословање обвезника има за циљ идентификовање изложености обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма и сегмената пословања обвезника којима треба дати приоритет у предузимању активности ради ефикасног управљања ризицима.

На основу процењене вероватноће појаве ризика и процењених негативних последица, обвезник утврђује ниво изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма за сваки сегмент свог пословања.

Анализа ризика за сваку групу или врсту странке, пословни однос, трансакцију, услугу коју обвезник пружа у оквиру своје делатности и начин успостављања пословног односа са странком (нпр. без физичког присуства странке) има за циљ утврђивање критеријума на основу којих ће обвезник одређену странку, пословни однос, услугу или трансакцију сврстати у једну од категорија ризика у складу са Законом. Сврставање странке у једну од категорија ризика врши се како анализом одређених врста ризика тако и њиховом комбинацијом, у зависности од специфичности сваког обвезника. Од категорије ризика странке, пословног односа, услуге или трансакције зависи и које ће радње и мере познавања и праћења странке обвезник предузети у складу са Законом (од поједностављених до појачаних).

На основу анализе ризика обвезник сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

- 1) ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање поједностављене мере;
- 2) средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање опште радње и мере;
- 3) високог ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује појачане радње и мере.

Обвезник интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика и одредити адекватне радње и мере из закона за те категорије ризика.

Ефикасан и квалитетан процес израде, као и ажурирања процене ризика подразумева, пре свега, одређивање делова система који могу имати информације од суштинског значаја у самом обвезнику и који могу да препознају одређене рањивости система и да допринесу умањењу претњи.

Такође, потребно је да обвезник посвети дужну пажњу информацијама из екстерних извора, као што су: резултати националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма, измене закона, повратне информације које обвезници добијају о пријављеним сумњивим трансакцијама, модели понашања препознати у оптужницама подигнутим за прање новца, типологије, међународна истраживања, ФАТФ и др.

Запослени код обвезника морају да имају јасну слику на који начин и како је обвезник проценио одређене ризике на нивоу институције, како је резултате националне процене ризика имплементирао у процес, као и преглед јасних мера које обвезник има намеру да спроведе на основу добијених резултата.

Процена ризика је активност која показује у којој мери одређени ризик може утицати на остварење циља и иста се врши на основу вероватноће и утицаја.

Вероватноћа представља могућност да ће настати одређени догађај, док утицај представља његов ефекат.

Обвезници процењују изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, тј. вероватноћу негативног утицаја који произилази из ризика, као и утицај ризика на циљеве пословања.

Изложеност ризику утврђује се на основу матрице која показује везу између утицаја и вероватноће. Основни циљ употребе матрице ризика је примена принципа заснованог на процени ризика у рангирању обвезника по изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. На основу података и информација из анализе ризика, исти се уносе у матрицу, на основу чега се утврђује степен ризика коме је обвезник изложен.

Пример матрице 3x3

		низак (1)	средњи (2)	висок (3)
вероватноћа	велика (1)	3	6	9
	средња (2)	2	4	6
	ниска (3)	1	2	3
		утицај		

Анализа ризика од прања новца и финансирања тероризма полази од претпоставке да различити производи и услуге које обвезници нуде у оквиру свог пословања или различите трансакције које обављају, нису подједнако рањиви за злоупотребу од прања новца или финансирања тероризма. Анализа ризика се врши како би се омогућило да се примене мере контроле које су сразмерне препознатом ризику. То омогућава обвезнику да се усредреди на оне клијенте, земље, производе, услуге и трансакције које представљају потенцијално највећи ризик. Ризике са којима се обвезник суочава је потребно анализирати са становишта одређивања вероватноће да ће наступити одређена појава и процене негативног утицаја, који би у том случају могао да настане.

Матрица је средство у примени приступа заснованог на процени ризика пословања обвезника, а обвезник би требало да узме у обзир и друге информације и податке у поступку процене ризика свог пословања (нпр. донете мере од стране надзорног органа, извештај ревизора и др.)

Да би се утврдила изложеност обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма, обвезник мора да познаје сваки сегмент пословања у домену кога се претња од прања новца или финансирања тероризма може појавити, односно мора да процени рањивост у односу на претњу. Потребно је да се ризици идентификују на свим нивоима управљања, од оперативног нивоа до највишег руководства и да у тај процес буду укључени сви запослени код обвезника.

УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА

➤ Управљање ризицима подразумева сврсисходну употребу резултата до којих се дошло анализом ризика. Управљање ризицима, као и праћење и извештавање о њима, је континуирани процес.

Делотворност управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма код стране обвезника процењује се на основу успостављеног квалитета система контроле и система управљања ризиком и посматра се кроз следеће нивое активности обвезника: корпоративно управљање, управљање ризиком, интерну регулативу, интерну контролу, усклађеност, извештавање и тренинг.

Руководиоци свих нивоа код обвезника, кроз процесе анализе ризика, прате да ли одређени ризици још увек постоје, да ли су се појавили нови, да ли су се променили утицај и вероватноћа постојећих ризика, као и да ли се променио приоритет ризика.

Идентификовани ризици код обвезника се разматрају редовно, на састанцима највишег руководства два пута годишње и по потреби, након чега се комуникација одвија са нижим руководиоцима, како би одговор на ризике био ефикасан.

Ризици на нивоу организационих јединица се прате перманентно, а прегледају квартално и по потреби, од стране руководиоца организационих јединица.

На основу добијених резултата, одређују се приоритети деловања, односно методе које ће обвезник применити (нпр. да ли ће се забранити коришћење одређених производа

или услуга, да ли ће се већа пажња посветити одређеним трансакцијама, да ли се мора повећати ниво едукације код обвезника и сл.).

На високи ризик потребно је реаговати без одлагања, на средњи што је пре могуће, а ниже ризике је потребно пратити.

Процес праћења и извештавања о ризицима од прања новца и финансирања тероризма треба да се спроводи у склопу:

- пословне функције обвезника за контролу пословања, како би се обезбедило да се сви предвиђени поступци редовно примењују;

- функције за усаглашеност са прописима, која периодично прати да ли се утврђене интерне политике поштују и да ли су сви системи у функцији;

- функције ревизије, када се утврђује да ли су пословне политике и процеси у складу са законом и да ли се спроводе на законом прописан начин;

- процене ресурса за управљање ризицима, као што су обезбеђена финансијска средства и кадровска решења;

- утврђивања будућих потреба које су важне за природу, величину и сложеност комплетног пословања обвезника.

Руководиоцима код обвезника потребно је достављати редовне извештаје и све друге важне информације које ће им омогућити да провере ниво контроле спречавања прања новца и финансирања тероризма, као и могуће последице по пословање обвезника, ако механизми контроле и спречавања не функционишу адекватно процењеним ризицима.

Руководство усмерава пословну политику тако што формулише циљеве и доноси одлуке о стратешким изборима и при изради коначних планова и пословне политике мора да узме у обзир ризике од прања новца и финансирања тероризма.

Утврђену интерну политику и процедуре одобрава руководство и оне важе за све запослене код обвезника. Процењом ризика и одговарајућим политика и процедурама, обвезник обезбеђује континуитет управљања ризиком упркос свим променама до којих би могло доћи у саставу руководства и запослених, односно у структури обвезника.

Такође, руководство је у обавези да подстиче етичку културу пословања и етичко понашање запослених. Етичко понашање представља професионалну и индивидуалну одговорност запослених за одлуке које доносе и кораке које предузимају приликом обављања делатности.

За процес одлучивања и планирања, од велике важности је *документовање* и начин на који ће ризици бити презентовани. Наиме, када се утврде одређени ризици, потребно је наведене резултате и документовати, односно пренети у писани документ, који, осим дефиниције основних појмова, методологије рада, садржи и резултат процене ризика. Неопходно је описати резултате, као и како се до одређених резултата дошло, као и на који начин су утврђени ризици државе рефлектују на самог обвезника.

Ради спровођења активности на успостављању функционисања и одржавања процеса управљања ризицима обвезник доноси *стратегију* која представља оквир за идентификовање, процену и контролу над потенцијалним догађајима и ситуацијама које могу имати негативан ефекат по углед обвезника и његово пословање. Иста треба да садржи ставове обвезника према ризицима, постављене циљеве као и улоге овлашћења и одговорности у процесу управљања ризицима, показатеље ефикативности, а потребно је и да се периодично ажурира, односно ревидира.

Сврха стратегије је подизање капацитета обвезника за постизање постављених циљева на стратешком и оперативном нивоу, коришћењем система за управљање ризицима.

Усвојене пословне политике и процедуре омогућавају обвезнику да делотворно управља ризицима, односно да своје напоре усмери на оне области пословања које су највише подложне различитим видовима злоупотреба у смислу спречавања прања новца и финансирања тероризма. Што је ризик већи, то је потребно применити више контролних мера, и у том смислу, на нивоу целог обвезника, потребно је увести политике и процедуре за радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма.

Радње и мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма

При обављању своје регистроване делатности, обвезници морају поступати сагласно Законом прописаним обавезама из области откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и обавезни су да осигурају поштовање прописаних мера и активности обвезника на свим нивоима, тако да се целокупно пословање обвезника обавља у складу са Законом.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма предузимају се пре, у току и након вршења трансакције или успостављања пословног односа и обухватају следеће:

- 1) познавање странке и праћење њеног пословања (у даљем тексту: познавање и праћење странке);
- 2) достављање информација, података и документације Управи за спречавање прања новца;
- 3) одређивање лица задуженог за извршавање обавеза из овог закона (у даљем тексту: овлашћено лице) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад;
- 4) редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених;
- 5) обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из овог закона, као и интерне ревизије ако је то у складу са обимом и природом пословања обвезника;
- 6) израду списка показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- 7) вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;
- 8) спровођење мера из овог закона у пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица у већинском власништву обвезника у земљи и у страним државама;
- 9) извршавање других радњи и мера на основу закона.

Обвезник је дужан и да сачини одговарајућа *унутрашња акта* којима ће ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма обухватити радње и мере дефинисане Законом. Унутрашња акта морају бити сразмерна природи и величини обвезника и морају бити одобрена од стране највишег руководства, сходно члану 5. Закона.

Сваки обвезник је у обавези да изради и *анализу ризика* од прања новца и финансирања тероризма (члан 6. Закона).

I Познавање и праћење странке

Радње и мере познавања и праћења странке су кључни превентивни елемент у оквиру процеса откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма. Сврха спровођења радњи и мера познавања и праћења странке је да се, пре свега, на веродостојан начин утврди и потврди стварни идентитет странке и порекло имовине, као и да се редовно прати усклађеност активности странке са уобичајеним обимом и врстом њеног пословања.

Уколико би спровођење радњи и мера познавања и праћења странке изазвало сумњу код странке да обвезник исте спроводи ради достављања података Управи за спречавање прања новца, обвезник је дужан да обустави предузимање наведених радњи и мера и о томе сачини службену белешку у писменој форми коју доставља поменутој Управи.

Међународни стандарди и Закон дефинишу да обвезник, зависно од степена ризика од прања новца и финансирања тероризма, спроводи три врсте радњи и мера познавања и праћења странке: *опште, поједностављене и појачане*.

Опште радње и мере познавања и праћења странке

Опште радње и мере познавања и праћења странке, сагласно чл. 7. Закона, обухватају следеће активности: утврђивање и провера идентитета странке, прибављање и процена информација о сврси и намени пословног односа или трансакције, прибављање и процена веродостојности информација о пореклу имовине која је или ће бити предмет пословног односа или трансакције, праћење пословања и провера усклађености активности странке са природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом пословања.

Радње и мере из члана 7. Закона, обвезник врши приликом подизања добитака, полагања улога или у оба случаја, када се врше трансакције у износу од 2.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција (члан 8. став 3. Закона). Обвезник је, сходно члану 10. Закона, дужан да наведене радње и мере врши пре извршења трансакције.

Обвезник је, такође, дужан да примењује радње и мере познавања и праћења странке у учесталости и интензитету у складу са процењеним ризиком и промењеним околностима у вези са странком.

Утврђивање и провера идентитета странке

Обвезници су дужни да пре успостављања пословног односа утврде и потврде идентитет странке.

Обвезник утврђује и проверава идентитет странке на основу докумената, података или информација прибављених из поузданих и веродостојних извора или путем средстава електронске комуникације у складу са Законом, увидом у одговарајући идентификациони документ који је службени лични документ.

Ако приликом утврђивања и провере идентитета странке обвезник посумња у истинитост прикупљених података или веродостојност исправа из којих су подаци прибављени, дужан је да од странке прибави писмену изјаву о истинитости и веродостојности података и исправа.

Приликом идентификације физичког лица, обвезник је дужан да прибави копију, односно очитан извод личног документа тог лица. Очитаним изводом се сматра и дигитализовани документ који мора садржати квалификовани електронски печат, односно квалификовани електронски потпис, са придруженим временским жигом. На копији, односно очитаном изводу личног документа у папирном облику уписују се датум, време и лично име лица које је извршило увид у тај документ. Копију, односно очитан извод личног документа обвезник чува у папирном или електронском облику у складу са законом. Електронска форма мора садржати квалификовани електронски печат, односно квалификовани електронски потпис, са придруженим временским жигом.

Такође, обвезник може да утврди и провери идентитет странке која је физичко лице и на основу квалификованог електронског сертификата странке, под условима и на начин прописан чланом 18. Закона.

Посебан случај утврђивања и провере идентитета странке приликом уласка у играчницу

Члан 24. Закона предвиђа посебан случај утврђивања и провере идентитета странке приликом уласка странке у играчницу, на начин да је обвезник/приређивач посебних игара на срећу у играчници, дужан да утврди и провери идентитет странке и да од ње прибави податке из члана 99. став 1. тач. 4) и 6) Закона, који се односе на име и презиме, датум и место рођења и пребивалиште или боравиште физичког лица које улази у играчницу, као и датум и време уласка у играчницу. Обвезник је такође, у обавези да прибави **писмену изјаву** странке у играчници којом странка под материјалном и кривичном одговорношћу изјављује да у играма на срећу учествује за свој рачун и у своје име.

Утврђивање и провера идентитета без физичког присуства странке/ игре на срећу преко средстава електронске комуникације

Чланом 39. Закона прописано је да ако приликом утврђивања и провере идентитета, странка није физички присутна код обвезника, обвезник је дужан да осим општих радњи и мера из члана 7. став 1. Закона предузме неке од додатних мера, као што су: прибављање додатних исправа, података или информација, на основу којих проверава идентитет странке; додатна провера поднетих исправа или додатно потврђивање података о странци и друге мере које одреди надзорни орган.

У случају приређивача игара на срећу преко средстава електронске комуникације, чињеница да играчи нису физички присутни, отежава поступак провере идентитета странке.

У том смислу, обвезници могу идентификовати странке питањем личне информације, укључујући име, кућну адресу и датум рођења. Све ове информације морају бити потврђене. Такође је корисно добити информације о „изворима средстава“ и нивоу легитимног прихода (нпр. занимање). Ове информације могу помоћи обвезницима да изврше своје процене да ли је ниво коцкања странке у оквиру њиховог приближног прихода или је то сумњиво. Докази о идентитету могу се потврдити помоћу докумената добијених од странке (нпр. пасош, возачка дозвола, извод из банке, рачуни за комуналне услуге итд.), путем електронских доказа.

Пословање које подразумева одсуство контаката „лицем у лице“ може носити одређене ризике и захтева алтернативу или додатне методе усклађености, како би се надокнадила чињеница да обвезници нису у могућности да провере физички изглед клијента на основу фотографских идентификационих докумената.

Јавни извори података могу бити посебно вредни за идентификацију политички изложених лица и појединаца који су предмет разних санкција као последица активности са организованим криминалом и/или финансирањем тероризма. Обвезник би требало да употреби све доступне могућности претраживања података (нпр. разни јавно доступни регистри, претплата на организације које омогућавају претраживање различитих пословних активности, правних извора и медија, интернет претраживачи) како би се проверили наводи странака из упитника у којима достављају личне податке и на тај начин постигао задовољавајући ниво поузданости, уверљивости, аутентичности и прихватљивости истих.

Неке од комерцијалних агенција које приступају многим изворима података који су доступни на интернет претраживачу могу обезбедити обвезницима сложене и свеобухватне електронске верификације. Имајући у виду да агенције користе различите базе података, то могу приступити високоризичним упозорењима који користе специфичне изворе података како би идентификовале високи ризик. Негативне информације укључују разматрање спискова особа за које је познато да су у вези са извршеним преварама, укључујући преваре идентитета и регистрованих лица. Са друге стране, позитивне информације које се односе на пуно име, тренутну адресу, датум рођења, могу доказати да појединац постоји, а неке могу понудити већи степен поверења од других. Провера таквих информација може бити одговарајућа у случају других фактора који представљају повећани ризик од преваре за лажно представљање. Када се користе електронски идентификациони системи, обвезник мора бити задовољан тиме да је провајдер података довољно поуздан и тачан. Обвезник такође мора обезбедити да процес електронске провере задовољава стандардни ниво, односно потврду која је прописана законом и да се надзорни орган на њих може ослонити (пример провере: једна утакмица на пуно име и тренутну адресу и друга утакмица на пуно име странке и на њену тренутну адресу и датум рођења).

У наведеним случајевима, у којима изостаје контакт „лицем у лице“, односно када странка није физички присутна при утврђивању и провери идентитета обвезник примењује појачане радње и мере познавања и праћења странке.

Сходно свему наведеном, основни задатак *обвезника/претраживача посебних игара на срећу у играчницама и игара на срећу преко средстава електронске комуникације* је да обезбеди располагање потребним подацима у вези са познавањем и праћењем својих странака, да процене да ли се одређени модели понашања могу довести у везу са кривичним делом и у којој мери, и да у складу са Законом предузму све потребне мере и пријаве сумњиве активности Управи за спречавање прања новца.

У случају да идентитет странке није могуће утврдити или проверити, односно када обвезник основано посумња у истинитост или веродостојност података, односно документације којом странка потврђује свој идентитет, и у ситуацијама када странка није спремна или не показује спремност за сарадњу са обвезником при утврђивању истинитости и потпуности података које обвезник захтева у оквиру анализе, обвезник је дужан да одбије успостављање пословног односа, као и извршење трансакције и има обавезу да раскине постојеће односе са странком (члан 7. Закона).

Такође, у случају да приликом спровођења радњи и мера из члана 7. Закона, странка посумња да обвезник спроводи исте ради достављања података Управи за спречавање прања новца, обвезник је дужан да састави службену белешку у писменој форми коју доставља наведеној Управи.

Поједностављене радње и мере познавања и праћења странке

Поједностављене радње и мере познавања и праћења странке предузимају се у случајевима и на начин који су прописани Законом и подзаконским актом и примењују се на странке ниског степена ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Сходно чл. 42. став 2. Закона, обвезник може да изврши поједностављене радње и мере познавања и праћења странке и у случајевима када, у складу са одредбама члана 6. Закона, процени да због природе пословног односа, облика и начина вршења трансакције, пословног профила странке, односно других околности повезаних са странком постоји незнатан или низак степен ризика за прање новца или финансирање тероризма.

При вршењу поједностављених радњи и мера познавања и праћења странке, обвезник је дужан да успостави адекватан ниво праћења пословања странке тако да буде у стању да открије неуобичајене и сумњиве трансакције.

Појачане радње и мере познавања и праћења странке

Обвезници су дужни да у случају када су одређена странка, услуга или трансакција категорисани као високо ризични за прање новца или финансирање тероризма, поред општих, применити и додатне, појачане радње и мере познавања и праћења странке.

Чланом 35. Закона је прописано да појачане радње и мере познавања и праћења странке обвезника, обухватају и додатне мере које обвезник врши, и то: *приликом примене нових технолошких достигнућа и нових услуга; код успостављања пословног односа или вршења трансакције у износу од 15.000 евра или више са странком која је функционер; када странка није физички присутна при утврђивању и провери идентитета; код успостављања пословног односа или вршења трансакције са странком из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма.*

Поред наведеног, обвезник је дужан да изврши појачане радње и мере познавања и праћења странке у случајевима када процени да због природе пословног односа, облика и начина вршења трансакције, пословног профила странке, односно других околности повезаних са странком постоји или би могао постојати висок степен ризика од прања новца или финансирања тероризма.

Обвезник је дужан да својим интерним актом дефинише које ће појачане радње и мере, и у ком обиму, примењивати у сваком конкретном случају.

Нова технолошка достигнућа и нове услуге

Обвезник је, сходно члану 37. Закона, дужан да процени ризик од прања новца и финансирања тероризма у односу на нову услугу коју пружа у оквиру своје делатности, нову пословну праксу, као и начине пружања нове услуге, и то пре њеног увођења. Такође, дужан је да процени ризик од коришћења савремених технологија у пружању постојећих или нових услуга, и предузме додатне мере којима се умањују ризици и управља истима.

Функционер

Обвезник уређује поступак којим се утврђује да ли је странка функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера. Обвезник је дужан да својим интерним актом дефинише поступак у коме утврђује да ли је странка функционер.

Ако је странка функционер, члан уже породице функционера или ближи сарадник функционера, осим општих радњи и мера из члана 7. став 1. Закона, обвезник је сходно чл. 38. Закона дужан да прибави податке о пореклу имовине која је предмет трансакције, и то из исправа и друге документације, коју подноси странка. Ако те податке није могуће прибавити на описани начин, обвезник ће о њиховом пореклу узети писмену изјаву

непосредно од странке и прибавити податке о целокупној имовини коју поседује функционер, и то из јавно доступних и других извора, као и непосредно од странке. Такође, обвезник је дужан да обезбеди да запослени који води поступак успостављања пословног односа са функционером пре успостављања тог односа прибави писмену сагласност члана највишег руководства из члана 52. став 3. Закона и да прати, са дужном пажњом, трансакције и друге пословне активности функционера у току трајања пословног односа.

Ако обвезник утврди да је странка постала функционер у току пословног односа дужан је да за наставак пословног односа са тим лицем прибави писмену сагласност члана највишег руководства из члана 52. став 3. Закона:

Податак о томе да ли је одређено лице функционер или не, обвезник је дужан да прибави из посебно потписане изјаве, која мора бити састављена на српском и енглеском језику за функционера друге државе и функционера међународне организације.

Писмена изјава садржи најмање следеће податке:

- 1) име и презиме, стално пребивалиште, датум и место рођења странке, број, врсту и назив издаваоца важећег личног документа;
- 2) изјаву да ли је странка према критеријумима из Закона, функционер – политички изложено лице или не;
- 3) податке о томе о којој врсти политички изложене личности се ради (да ли се ради о личности која делује или је у последње четири године деловала на истакнутој јавној дужности, или о члану породице политички изложене личности или о блиском сараднику;
- 4) податке о времену обављања те функције, ако је странка лице које делује или је деловало у претходне четири године на истакнутој јавној дужности;
- 5) податке о врсти јавне функције коју обавља лице;
- 6) податке о породичном односу, ако је странка члан породице политички изложене личности;
- 7) податке о облику и начину пословне сарадње, ако је странка блиски сарадник лица;
- 8) потпис странке.

Обвезник може податке о функционеру прибавити и увидом у јавне и друге њему доступне податке, као што су: регистар функционера Агенције за борбу против корупције, електронске комерцијалне базе (нпр. *World-Check*, *Factiva*, *LexisNexis*), своју интерну базу података уколико постоји и др.

Уколико је странка члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера, обвезник и над том странком примењује појачане радње и мере познавања и праћења.

Ове радње и мере обвезник примењује и кад физичко лице престане да обавља јавну функцију (бивши функционер) и то онолико дуго колико му је потребно да закључи да то лице није злоупотребило позицију коју је имало, односно четири године од дана престанка обављања те функције.

Државе које не примењују стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

Обвезник је дужан да када успоставља пословни однос или врши трансакцију када пословни однос није успостављен, са странком из државе која има стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма примени појачане радње и мере прописане чланом 41. став 2. Закона.

Законом је дефинисано да се стратешки недостаци у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма посебно односе на:

- правни и институционални оквир државе, а нарочито на инкриминацију кривичних дела прања новца и финансирања тероризма, мере познавања и праћења странке, одредбе у вези са чувањем података, одредбе у вези са пријављивањем сумњивих трансакција, доступност тачних и веродостојних информација о стварним власницима правних лица и лица страног права;

- овлашћења и процедуре надлежних органа тих држава у вези са прањем новца и финансирањем тероризма;
- делотворност система за борбу против прања новца и финансирања тероризма у отклањању ризика од прања новца и финансирања тероризма.

У наведеним случајевима обвезник је дужан да примени појачане радње и мере познавања и праћења странке, када, у складу са анализом ризика, процени да због облика и начина вршења трансакције, пословног профила странке, односно других околности повезаних са странком постоји или би могао постојати висок степен ризика за прање новца или финансирање тероризма, затим је дужан да прикупи податке о пореклу имовине која је предмет пословног односа или трансакције, да прикупи додатне информације о сврси и намени пословног односа или трансакције, да додатно провери поднете исправе, да прибави одобрење члана највишег руководства из члана 52. став 3. Закона, као и да предузме друге адекватне мере ради отклањања ризика. Обвезник је дужан да својим интерним актом дефинише које ће појачане радње и мере, и у ком обиму, примењивати у сваком конкретном случају.

Министар на предлог Управе за спречавање прања новца утврђује листу држава које имају стратешке недостатке, узимајући у обзир листе релевантних међународних институција, као и извештаје о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција.

II Достављање података Управи за спречавање прања новца

Обвезник је дужан да Управи за спречавање прања новца достави податке увек када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, на начин, у форми и у роковима, како је то предвиђено Законом и правилником којим Управа за спречавање прања новца ближе одређује методологију за извршавање послова у складу са Законом.

Обвезник је дужан да достави Управи за спречавање прања новца и податке о свакој готовинској трансакцији у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, и то одмах када је извршена, а најкасније у року од 3 дана од дана извршења трансакције, а који подаци се односе на име и презиме, датум и место рођења, пребивалиште или боравиште и ЈМБГ физичког лица, врсту и број личног документа, назив издаваоца, датум и место издавања, а сходно члану 99. став 1. тачка 3) Закона, као и податке из члана 99. став 1. тачка 7-10) Закона, који се односе на датум и време извршења трансакције; износ трансакције и валуту у којој је трансакција извршена; намену трансакције, као и име и презиме и пребивалиште, односно пословно име и седиште лица коме је трансакција намењена и начин вршења трансакције.

Обвезник је дужан да достави Управи за спречавање прања новца податке из члана 99. став 1. Закона и када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, на начин и у роковима предвиђеним чланом 47. Закона.

Запослени код обвезника који утврди да постоје разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма, мора о томе одмах обавестити овлашћено лице или његовог заменика. Обвезник мора организовати поступак пријаве сумњивих трансакција између свих организационих јединица и овлашћених лица, и том приликом дефинисати, пре свега:

- начин јављања података;
- врсту података који се достављају (подаци о странци, разлози за сумњу на прање новца итд.);
- начин сарадње организационих јединица са овлашћеним лицем;
- одредити поступања са странком у случају привременог обустављања извршења трансакције од стране Управе за спречавање прања новца;
- одредити улогу одговорног лица обвезника код пријаве сумњиве трансакције;

- забранити откривање података о томе да ће податак, информација или документација бити достављени Управи за спречавање прања новца;
- одредити мере у погледу наставка пословања са странком (раскид пословног односа, примена појачаних радњи и мера познавања и праћења странке, праћење будућих активности странке.

III Овлашћено лице и обезбеђивање услова за његов рад

Процес управљања ризицима подразумева више учесника и структура и они имају своје улоге, овлашћења и одговорности. Обвезник је дужан да за вршење појединих радњи и мера за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма именује овлашћено лице и његовог заменика у складу са чл. 49-52. Закона.

Овлашћено лице и његов заменик, морају да испуњавају услове прописане члан 50. став 1. и 2. Закона, и то:

- 1) да је запослено код обвезника на радном месту са овлашћењима која том лицу омогућавају делотворно, брзо и квалитетно извршавање задатака прописаних овим законом;
- 2) да није правноснажно осуђивано или се против њега не води кривични поступак за кривична дела која се гоне по службеној дужности која га чине неподобним за вршење послова овлашћеног лица;
- 3) да је стручно оспособљено за послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма;
- 4) да познаје природу пословања обвезника у областима која су подложна ризику прања новца или финансирања тероризма;
- 5) да има лиценцу за обављање послова овлашћеног лица, ако је обвезник у складу са Правилником о стручном испиту за издавање лиценце за обављање послова овлашћеног лица, који је у примени од 01. јануара 2021. године, дужан да обезбеди да његово овлашћено лице има ову лиценцу.

Наведеним Правилником прописани су садржина и начин полагања стручног испита, као и критеријуми на основу којих се утврђује да ли је обвезник дужан да обезбеди да његово овлашћено лице и заменик имају лиценцу за обављање послова овлашћеног лица.

Сходно одредбама наведеног Правилника, критеријуми на основу којих се утврђује да ли је обвезник дужан да обезбеди да његово овлашћено лице има лиценцу за обављање послова овлашћеног лица су:

- 1) ако овлашћено лице не поседује међународни сертификат/лиценцу у области спречавања прања новца и финансирања тероризма издату од стране релевантне међународне организације/тела;
- 2) ако овлашћено лице не поседује уверење о положеном стручном испиту за обављање послова из своје делатности, за чије издавање се претходно проверава знање и из области спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- 3) ако овлашћено лице није запослено код обвезника који има мање од седам запослених лица.

Заменик овлашћеног лица мора да испуњава исте услове као и овлашћено лице.

Управа за спречавање прања новца издаје лиценцу овлашћеном лицу и заменику овлашћеног лица, на основу резултата стручног испита, која важи 5 година.

Овлашћено лице се стара о успостављању, деловању и развоју система за спречавање прања новца и финансирања тероризма и иницира и предлаже мере за његово унапређење; учествује у изради интерних аката; учествује у изради смерница унутрашње контроле; учествује у успостављању и развоју информатичке подршке; учествује у припреми програма стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених и обезбеђује правилно и благовремено достављање података Управи за спречавање прања новца у складу са законом.

Заменик овлашћеног лица замењује овлашћено лице у његовом одсуству и обавља друге задатке у складу са интерним актом обвезника.

Највише руководство код обвезника утврђује систем за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма, односно интерне политике и процедуре, доноси интерну стратегију, успоставља, одржава и обезбеђује услове за спровођење активности у процесу управљања ризиком и обезбеђује највиши ниво подршке, преданости и посвећености процесу управљања ризицима. Обвезник је дужан да пропише начин сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица.

Обвезник је дужан да овлашћеном лицу обезбеди: неограничен приступ подацима информацијама и документацији која је неопходна за вршење његових послова; одговарајуће кадровске, материјалне, информационо-техничке и друге услове за рад; одговарајуће просторне и техничке могућности које обезбеђују одговарајући степен заштите поверљивих података којима располаже овлашћено лице; стално стручно оспособљавање; замену за време његовог одсуства; заштиту у смислу одавања података о њему неовлашћеним лицима, као и заштиту од других поступака који могу утицати на неоматано вршење његових дужности.

Ефективна комуникација се спроводи вертикално и хоризонтално унутар обвезника. Сви запослени од руководиоца добијају јасне поруке о одговорности за управљање ризицима и начин на који су њихове појединачне активности повезане са радом других организационих јединица и запослених.

Руководиоци организационих јединица обезбеђују да комуникација ефективно пренесе циљеве, важност и значај ефективног управљања ризицима, склоност ка ризику и толерисање ризика, као и улоге и одговорности запослених у спровођењу компоненти у управљању ризицима.

Руководство мора да обезбеди да запослени поштују интерне процедуре и утврђену политику. Оно треба да подстиче етичку културу пословања и етичко понашање запослених, да континуирано јача капацитете, знање и свест код запослених о значају преиспитивања и ажурирања процене ризика и значају ефикасног управљања ризиком.

Обвезник Управи за спречавање прања новца доставља податке о личном имену и називу радног места *овлашћеног лица и његовог заменика*, као и податке о личном имену и називу радног места *члана највишег руководства* одговорног за примену Закона, као и сваку промену тих података најкасније у року од 15 дана од дана именовања.

IV Образовање, оспособљавање и усавршавање

Обвезник је дужан да обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Исто се односи на упознавање са:

- одредбама *Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*, прописа донетих на основу њега и интерних аката;
- *листом индикатора* за препознавање странака и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца и финансирању тероризма;
- одредбама прописа којима се уређује *ограничавање располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење* и
- прописима којима се уређује *заштита података о личности*

Обвезник је дужан да изради програм редовног годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених за спречавање прања новца и финансирања тероризма најкасније до краја марта за текућу годину, који садржи најмање:

- 1) планирани број обука на годишњем нивоу;

2) планирани број запослених који ће похађати обуке, као и профил запослених којима су обуке намењене;

3) теме из области спречавања прања новца и финансирања тероризма које ће бити предмет обука, као и теме из области ограничавања располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење;

4) начин реализације обука (семинари, радионице и др.).

Обвезник је дужан да у години за коју је донет програм о годишњем стручном образовању, оспособљавању и усаврашавању запослених, а најкасније до краја марта наредне године, спроведе обуке прописане програмом о годишњем стручном образовању, оспособљавању и усаврашавању запослених, у складу са чланом 53. став 1. Закона, и да о таквим обукама сачини службену белешку.

Службена белешка најмање мора да садржи време и место одржавања обуке, број запослених који су присуствовали обуци, име и презиме лица које је спровело обуку и кратак опис обрађене теме на обуци.

V Унутрашња контрола, интерна ревизија и интегритет запослених

Обвезник је дужан да, у оквиру активности које предузима ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, спроводи редовну *унутрашњу контролу* обављања послова спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма, сходно чл. 54. Закона. Унутрашња контрола се спроводи у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Сврха унутрашње контроле је спречавање, откривање и отклањање недостатака у примени Закона, као и унапређивање унутрашњих система за откривање лица и трансакција за које се сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма.

Обвезник је у обављању унутрашње контроле дужан да, методом случајног узорка или на други одговарајући начин, врши провере и тестира примене система против спречавања прања новца и финансирања тероризма и усвојених процедура.

У случају промене у пословном процесу (нпр. организационе промене, промене пословних процедура, увођења нове услуге), обвезник је дужан да у оквиру унутрашње контроле провери и усклади своје процедуре, како би биле адекватне за извршавање обавеза из Закона.

Проверу усклађености система и процедура за примену Закона и интерних процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, као и сваки пут када дође до промена, најкасније до дана увођења тих промена.

Обвезник, својим актом, одређује овлашћења и одговорности органа управљања, организационих јединица, овлашћених лица и других субјеката код обвезника у вршењу унутрашње контроле, као и начин и распоред вршења унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да сачини годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле, најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину.

Годишњи извештај мора да садржи следеће податке:

1) укупан број пријављених готовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности;

2) укупан број пријављених лица или трансакција за које се сумња да су у вези са прањем новца и финансирањем тероризма;

3) укупан број лица или трансакција за које се сумња да су у вези са прањем новца и финансирањем тероризма, који су пријављени овлашћеном лицу од стране запослених код обвезника а нису пријављени Управи за спречавање прања новца;

4) укупан број успостављених пословних односа код којих је идентитет странке утврђен на основу квалификованог електронског сертификата странке;

5) учесталост коришћења појединачних показатеља за препознавање сумњивих трансакција код пријављивања трансакција овлашћеном лицу од стране запослених код обвезника;

6) укупан број извршених унутрашњих контрола, као и налазе унутрашње контроле (број уочених и исправљених грешака, опис уочених грешака итд.);

7) мере предузете на основу извршених унутрашњих контрола;

8) о извршеној унутрашњој контроли информационих технологија коришћених у примени одредаба Закона (обезбеђивање заштите података који се преносе електронским путем, чување података о странкама и трансакцијама у централизованом бази података);

9) о садржини програма обуке на плану откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма, месту и лицу које је спровело програм обуке, броју запослених који су похађали обуку, као и процену потреба за даљим обучавањем и усавршавањем запослених;

10) о предузетим мерама на чувању података који су службена тајна;

Обвезник је дужан да предметни извештај достави Управи за спречавање прања новца и надзорном органу за примену Закона, на њихов захтев, у року од три дана од дана подношења тог захтева.

Обвезник је, такође, дужан да организује независну *интерну ревизију* у чијем делокругу је редовна процена адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма када закон који уређује делатност обвезника прописује обавезу постојања независне интерне ревизије, или када обвезник процени да је, имајући у виду величину и природу посла, потребно да постоји независна интерна ревизија у смислу Закона.

Обвезник је дужан и да *утврди поступак којим се при заснивању радног односа* на радном месту на коме се примењују одредбе Закона о спречавању прања новца и прописа донетих на основу њега, кандидат за то радно место проверава да ли је осуђиван за кривична дела којима се прибавља противправна имовинска корист или кривична дела повезана са тероризмом. У наведеном поступку се проверавају и други критеријуми којима се утврђује да кандидат за то радно место задовољава високе стручне и моралне квалитете.

VI Израда листе индикатора

Обвезник је дужан да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Приликом израде листе индикатора дужни су да унесу и индикаторе које је израдио надлежни орган, а који се објављују на веб сајту Управе за спречавање прања новца.

Код израде листе индикатора, између осталог, обвезник узима у обзир сложеност и обим извршења трансакције, неуобичајен начин извршења, чињеницу да је трансакција у несразмери са уобичајеним односно очекиваним пословањем странке, као и друге околности које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењује листу индикатора, и да узима у обзир и друге околности које указују на постојање основа сумње на прање новца или финансирање тероризма. Посебно је важно да сви запослени буду упознати са индикаторима и оспособљени за препознавање и решавање ризика од прања новца финансирања тероризма у делокругу свог рада.

VII Заштита и чување података и вођење евиденција

Обвезник је дужан да податке и документацију у вези са странком, успостављеним пословним односом са странком, извршеном анализом ризика и извршеном трансакцијом,

прибављеним на законом прописан начин, чува најмање десет година од дана окончања пословног односа, извршене трансакције, односно од последњег уласка у играчницу, а сходно члану 95. став 1. Закона.

Обвезник је, такође, сходно члану 95. став 3. Закона, дужан да податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама чува најмање пет година од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршене унутрашње контроле.

Након истека наведених рокова, обвезник је дужан да са горе поменутих подацима поступа у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, под условом да се не ради о подацима које користе надлежни органи у посебне сврхе.

Обвезник, односно његови запослени, укључујући и чланове управног, надзорног и другог органа управљања, као и друга лица којима су доступни подаци из члана 99. Закона, дужни су да заштите исте, у складу са чл. 90. и 91. Закона.

VIII Спровођење радњи и мера у пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица у већинском власништву обвезника – члан 48. Закона

Чланом 48. став 1. Закона прописано је да је обвезник дужан да обезбеди да се радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма, једнаке онима прописаним овим законом, у истом обиму спроводе и у његовим пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица, у његовом већинском власништву, без обзира на то да ли је њихово место пословања у Републици Србији или у страним државама.

Ставом 14. члана 48. прописано је да се одредбе наведеног члана 48. Закона сходно примењују и на обвезника који је члан нефинансијске групе у смислу закона којим се уређује делатност тог обвезника.

IX Извршавање других радњи и мера

Заштита података

Обвезник, односно његови запослени, укључујући чланове управног, надзорног и другог органа управљања, као и друга лица којима су доступни подаци из члана 99. Закона, не смеју странци или трећем лицу открити податке који су дефинисани чланом 90. став 1. тачке 1) - 4) Закона. Ставом 2. члана 90. Закона прописано је и на које се случајеве наведена забрана не односи.

Вођење евиденција

Обвезник, сходно члану 98. Закона води евиденцију података о странкама, пословним односима и трансакцијама из члана 8. Закона, података из члана 99. став 1. тачка 4) и б) Закона, као и оних достављених Управи за спречавање прања новца у складу са чланом 47. Закона (трансакције преко 15.000 евра или више у динарској противврености, сумњиве трансакције).

Обвезник је дужан да води евиденцију о подацима и информацијама прикупљеним у складу са Законом и подзаконским актима у електронском облику, као и о документацији која се односи на те податке и информације по хронолошком реду и на начин који омогућава адекватан приступ тим подацима, информацијама и документацији.

Обвезник је дужан да обезбеди одговарајуће претраживање евиденције о подацима и информацијама која се води у електронском облику најмање по следећим критеријумима: име и презиме, датум трансакције, износ трансакције, валута трансакције.

Обвезник својим актима одређује начин и место чувања и лица која имају приступ наведеним подацима, информацијама и документацији.

Заштита интегритета овлашћеног лица и запослених

Обвезник је дужан да предузме неопходне мере како би заштитио овлашћено лице и запослене који спроводе одредбе Закона од насилних радњи усмерених на њихов физички и психички интегритет.

X Унутрашњи акти

У складу са одредбама Закона, обвезник је дужан да усвоји и примени одговарајуће унутрашње акте којима ће, ради ефикасног управљања спречавањем прања нова и финансирања тероризма, обухватити све радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма дефинисане Законом, подзаконским актима донетим на основу Закона и овим смерницама. Обвезник је дужан да у својим унутрашњим актима узме у обзир утврђене ризике од прања новца и финансирања тероризма, при чему ти акти морају бити сразмерни природи и обиму пословања, као и величини обвезника, и морају имати одобрење члана највишег руководства. Обвезник је дужан да обезбеди примену ових унутрашњих аката утврђивањем одговарајућих поступака и механизма унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да унутрашњим актима нарочито уреди:

- процес израде анализе ризика од прања новца и финансирања тероризма
- поступке и механизме за откривање сумњивих трансакција и/или странака, као и начин поступања запослених након препознавања таквих трансакција и поступке достављања информација, података и документације на нивоу обвезника
- одређивање лица задужених за извршавање обавеза из Закона – овлашћеног лица и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад
- утврђивање категорије ризика странке, услуга, трансакција
- поступак спровођења радњи и мера познавања и праћења странке, редовно праћење у складу са утврђеном категоријом ризика, укључујући проверу усклађености активности странке са уобичајеним понашањем, као и евентуалну промену категорије ризика
- поступак спровођења појачаних радњи и мера познавања и праћења странке у случају високо ризичних странака, а посебно и поступак утврђивања да ли је странка функционер
- поступак редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона
- поступак спровођења редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања
- процедуре за интерно пријављивање за кршење одредаба Закона кроз посебан и анониман канал комуникације
- вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција

Саставни део унутрашњих аката је и листа индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да је реч о прању новца или финансирању теоризма.

Да би обезбедио адекватну примену одредаба својих унутрашњих аката, посебно је важно да релевантни запослени буду упознати са њима и својим обавезама и одговорностима које произлазе из тих аката.

ПРИМЕНА СМЕРНИЦА

Обвезници су дужни да ускладе своје пословање са садржајем Смерница и израде интерна акта, сагласно одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Смернице ступају на снагу даном доношења и објавиће се на интернет страници Управе за игре на срећу www.uis.gov.rs

Даном почетка примене ових Смерница престају да важе Смернице за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма за обвезнике који приређују посебне игре на срећу у играчницама и игре на срећу преко средстава електронске комуникације бр. 424-01-116/2021-01 од 23. фебруара 2021. године.

